

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ Δ.Π.Θ.

Άπό τόν Θρίαμβο καί τήν Καταστροφή στήν Αναγέννηση

Μία φωτογραφική έκθεση για τά 100 χρόνια από τή
Μικρασιατική Έκστρατεία καί τή Μικρασιατική Καταστροφή

Σχόλια: Δημήτρης Α. Μαυρίδης
Εύη Γραμματικοπούλου

Κομοτηνή, Οκτώβριος 2022

Μετά τήν ἔκδοση τοῦ τόμου Ἀπό τόν Θρίαμβο στήν Καταστροφή -100 χρόνια ἀπό τή Μικρασιατική Ἐκστρατεία καί τή Μικρασιατική Καταστροφή, συμπληρώνεται ἡ ἔκδοση μέ τόν παρόντα τόμο καί τήν ἀντίστοιχη ἔκθεση φωτογραφίας τῶν ὑπολοίπων φωτογραφιῶν τῆς Συλλογῆς Δημήτρη Ἀ. Μαυρίδη.

Ἡ ἔκδοση αὐτή ἀποτελεῖ καρπό τῆς συνεργασίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς καί τό Τμήμα Ἱστορίας καί Ἐθνολογίας τοῦ Δ.Π.Θ.

Τό ἐθνικό φαντασιακό δέν σιωπᾷ μετά τήν πτώση τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καί τήν ἐγκατάσταση τῶν ὀθωμανῶν κατακτητῶν στόν αὐτοκρατορικό θρόνο τῆς Κωνσταντινούπολης. Τό ἀντιστασιακό πλέγμα θά διατηρηθεῖ ἄθικτο μέχρι τίς μεγάλες ἐπαναστατικές κινήσεις τόν 18^ο καί τίς ἀρχές τοῦ 19^{ου} αἰῶνα.

Ἡ ἵδρυση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους γίνεται τό 1830, μετά ἀπό ἡρωϊκό ἀγῶνα μέ παγκόσμιες προεκτάσεις. Ἡ ἵδρυση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἔχει τήν ἀρχή της στή Μεγάλη Ἰδέα. Μία προφητική ἰδεολογία πού εὐαγγελίζεται τήν ἀναβίωση τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ Μεγάλη Ἰδέα συνταράσσει τόν ἑλληνικό κόσμο καί τόν κρατᾷ σέ ἐγρήγορη ὀλόκληρη τόν 19^ο αἰῶνα καταλήγοντας στήν Μικρασιατική Ἐκστρατεία. Ἡ ἥττα τῆς Ἑλλάδας στόν πόλεμο αὐτόν σημαίνει τήν ἐκλειψή της ἀπό ὀλόκληρη τήν Ἀνατολή. Ὁ κόσμος τῆς Καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς δέν ὑπάρχει πιά.

Ὁ Δ. Ἀ. Μαυρίδης γεννήθηκε τό 1942 στή Φλώρινα καί πέρασε τά παιδικά του χρόνια στήν Ξάνθη. Προέρχεται ἀπό οἰκογένεια πού κατάγεται ἀπό τή Ραιδεστό τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Ἀποφοίτησε ἀπό τό Ἐθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνεῖο καί ἐργάζεται στήν Ἀθήνα, ὅπου καί ζεῖ. Διατηρεῖ στενοῦς δεσμούς μέ τή Θράκη. Ἔχει συγγράψει ἱκανοποιητικό ἀριθμό βιβλίων.

Τό 2017 ἀναγορεύθηκε Ἐπίτιμος Διδάκτωρ τοῦ Τμήματος Ἱστορίας καί Ἐθνολογίας τῆς Σχολῆς Κλασικῶν καί Ἀνθρωπιστικῶν Σπουδῶν τοῦ Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.

Άπό τόν Θρίαμβο καί τήν Καταστροφή στήν Αναγέννηση

Μία φωτογραφική έκθεση γιά τά 100 χρόνια άπό τή
Μικρασιατική Έκστρατεία καί τή Μικρασιατική Καταστροφή

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ Δ.Π.Θ.

Σχόλια: Δημήτρης Α. Μαυρίδης
Εύη Γραμματικοπούλου

Άπό τόν Θρίαμβο καί τήν Καταστροφή στήν Αναγέννηση

Μία φωτογραφική έκθεση για τά 100 χρόνια άπό τή
Μικρασιατική Έκστρατεία καί τή Μικρασιατική Καταστροφή

Κατάλογος τής έκθεσης

218 φωτογραφίες

Κομοτηνή, Οκτώβριος 2022

Εύχαριστούμε:

Τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μαρωνείας και Κομοτηνής κ. Παντελεήμονα. Ή ιδέα της δημιουργίας αυτής της έκθεσης και του βιβλίου ανήκει σε αυτόν.

Τόν κ. Γεώργιο Χρ. Τσιγάρα, Πρόεδρο του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Δ.Π.Θ. για την κριτική ανάγνωση των κειμένων και για τις συζητήσεις σχετικά με το στήσιμο της έκθεσης.

Τόν κ. Τάσο Τεφρωνίδη, για τις συζητήσεις και τη βοήθειά του σχετικά με το στήσιμο της έκθεσης.

Πηγές φωτογραφιών:

Συλλογή του Δημήτρη Α. Μαυρίδη

Συλλογή του Κωνσταντίνου Παπακωνσταντίνου (τεμ. 5)

Συλλογή του Βασίλη Ριζαλέου (τεμ. 2)

Συλλογή του Λευτέρη Σάμογλου (τεμ. 1)

Συλλογή του Δ. Σταυρίτη (τεμ. 4)

Συλλογή της Ήρας Τζούμα (τεμ. 1)

Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται είναι προσωπικές και εκφράζουν τους συγγραφείς.

Ή δακτυλογράφηση, ή σελιδοποίηση και ή επεξεργασία φωτογραφιών έγιναν από την Εύη Γραμματικοπούλου.

Οι ήμερομηνίες είναι σύμφωνες με τό παλιό ήμερολόγιο σε ό,τι αφορά τις ελληνικές πηγές και σύμφωνες με τό νέο ήμερολόγιο σε ό,τι αφορά ξένες πηγές ή δημοσιεύσεις.

Φωτ. 1. (έξώφυλλο) : Τό Άγιασολούκ βρίσκεται στις έκβολές του ποταμού Καϊστρου, στά ΝΑ της Σμύρνης. Άποτελεί τή συνέχεια του βυζαντινού οικισμού του Θεολόγου, ό οποίος αναπτύχθηκε γύρω από τόν ναό του Άγίου Ιωάννη του Θεολόγου.

Στίς 22 Μαΐου του 1919 τά ελληνικά στρατεύματα έφτασαν στην περιοχή. Τόν Αύγουστο του 1922 οι Χριστιανοί του Άγιασολούκ έγκατέλειψαν τά σπίτια τους. Στίς 8 Σεπτεμβρίου 1922 οι Τουρκοί κατέλαβαν τό χωριό.
Συλλογή του Δ.Α. Μαυρίδη

Φωτ. 218. (όπισθόφυλλο): Πυκνοί μαύροι καπνοί άνέρχονται στόν ουρανό της Σμύρνης κατά τις πρώτες ώρες της πυρπόλησής της. Ή πυρκαγιά της Σμύρνης κράτησε τέσσερις όλόκληρες ήμέρες. Καταστράφησαν οι Χριστιανικές συνοικίες των Όρθοδόξων, των Καθολικών και των Λεβαντινών. Ή τουρκική συνοικία έμεινε άθικτη. Τό έγκλημα αυτό έχει συμβολική σημασία και είναι δύσκολο νά ξεχαστεί.

Συλλογή του Δ.Α. Μαυρίδη

Δέν επιτρέπεται ή δημοσίευση άποσπασμάτων και φωτογραφιών χωρίς τήν έγγραφη άδεια των συγγραφέων.

© Έκδοσης: Ήρά Μητρόπολις Μαρωνείας και Κομοτηνής

Κειμένων και φωτογραφιών: Δ. Α. Μαυρίδης, Έσπέρου 77, 145 64 Κηφισιά, τηλ. 210-6200604

E-mail: mavridisdim42@gmail.com

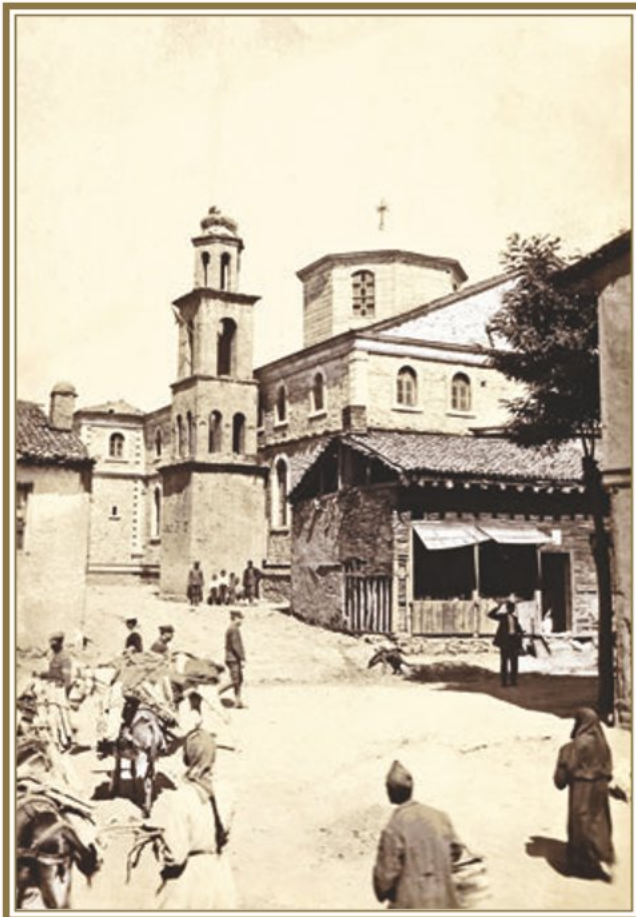
Έκδόσεις Ραιδεστός, Βιομηχανική Τεχνολογία Α.Ε., Όρχομενού 18, 121 32 Περιστερί

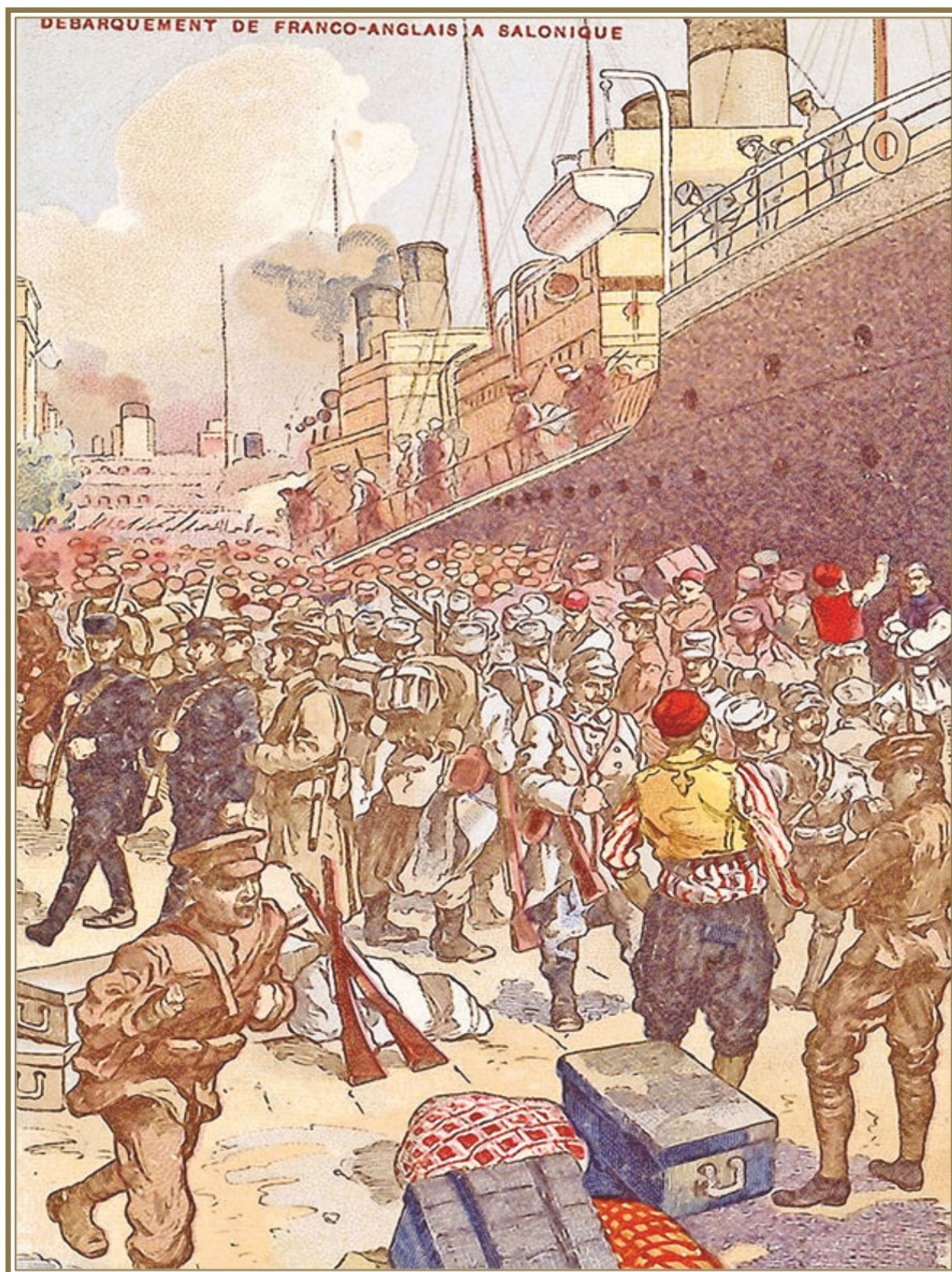
ISBN: 978-960-86909-8-1

Περιεχόμενα

Πρόλογος του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Μαρωνείας και Κομοτηνής κ. Παντελεήμονα	σελ.	9
Χαιρετισμός του Προέδρου του Τμήματος Ίστορίας και Έθνολογίας Καθηγητή Γεωργίου Χρ. Τσιγάρα		11
Είσαγωγή (Δημήτρης Α. Μαυρίδης)	»	13
Κατάλογος τής έκθεσης	»	15
Σημειώσεις στις περιγραφές των φωτογραφιών	»	117

Φωτ. 1. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Οὔσακ μεγάλη καί ἀπόμακρη δεσπόζει στήν Κεντρική Πλατεία τοῦ Οὔσακ, τό ὁποῖο ἦταν μικρή πόλη στόν δρόμο Ἄγκυρας–Σμύρνης. Ἡ κατοχή τοῦ Οὔσακ ἦταν θεμελιώδης γιά τήν ἀμυνα τῆς Δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας. (1920).

Φωτ. 2. Μακεδονικό μέτωπο. Αποβίβαση των Άγγλοάλλων στη Θεσσαλονίκη. Η αποβίβαση περιλαμβάνει και άποικιακά στρατεύματα. Το δεύτερο μέτωπο της Θεσσαλονίκης εξυπηρέτησε τη στρατηγική των Συμμάχων και οδήγησε τό 1918 στη συνθηκολόγηση της Γερμανίας και τη διάλυση του συνασπισμού των Κεντρικών Δυνάμεων. Σκίτσο του 1916.

Πρόλογος τοῦ Μητροπολίτη Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς συνεχίζει τήν ἐκδοτική της προσπάθεια καί παραδίδει στόν πιστό λαό τοῦ Θεοῦ τῆς ἐπαρχίας μας ἀλλά καί σέ κάθε φιλόστορα τῆς πατρίδας μας τόν παρόντα τόμο μέ τόν τίτλο: «Ἀπό τόν Θρίαμβο καί τήν Καταστροφή στήν Ἀναγέννηση», ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τόν κατάλογο τῆς ὁμώνυμης ἐκθέσεως πού διοργανώθηκε σέ συνεργασία μέ τήν Περιφέρεια τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καί Θράκης καί τὸ Τμήμα Ἱστορίας καί Ἐθνολογίας τοῦ Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.

Ὁ ἀνά χειρας κατάλογος τῆς ἐκθέσεως ἀποτελεῖ συνέχεια τῆς προηγούμενης ἐπετειακῆς ἐκδόσεως τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως μέ τόν τίτλο: «Ἀπό τόν Θρίαμβο στήν Καταστροφή. 100 χρόνια ἀπό τή Μικρασιατική Ἐκστρατεία καί τή Μικρασιατική Καταστροφή». Ἡ θετική ἀνταπόκριση πού εἶχε τὸ βιβλίο αὐτὸ μᾶς ἔδωσε τὸ ἔναυσμα γιὰ τήν διοργάνωση τῆς ἐκθέσεως καί τήν ἔκδοση τοῦ παρόντος καταλόγου, ὁ ὁποῖος μέ τις ἄγνωστες καί ἐν πολλοῖς ἀνέκδοτες φωτογραφίες πού προέρχονται

κυρίως ἀπὸ τήν συλλογὴ τοῦ συνεργάτου τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς κ. Δημητρίου Μαυρίδη, συμπληρώνει τήν προηγούμενη ἔκδοση καί ταυτόχρονα ὀλοκληρώνει τὸ πρῶτο καί κύριο μέρος τῶν ἐκδηλώσεων μνήμης τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως μέ ἀφορμὴ τήν συμπλήρωση 100 ἐτῶν ἀπὸ τήν Μικρασιατικὴ Καταστροφή καί τήν ἀναγκαστικὴ «ἐκκένωση» τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἀπὸ τοὺς Ἑλληνορθόδοξους πληθυσμούς της.

Ἀποδίδουμε ἰδιαίτερη σημασία στὰ γεγονότα πού ἀποτελοῦν τήν θεματολογία τῆς ἐκθέσεως καί τοῦ καταλόγου. Καί αὐτὸ γιατί ἡ ἐκστρατεία στή Μικρὰ Ἀσία καί οἱ τραγικὲς συνέπειες τῆς κατάρρευσης ἐνὸς πολιτισμικοῦ περιβάλλοντος καθὼς καί ἡ μέ τραγικὸ τρόπο μετακίνηση τῶν Ἑλληνορθόδοξων Ρωμηῶν ἀπὸ τις προαιώνιες ἐστίες τους ἄφησαν στόν πιστό λαό τοῦ Θεοῦ ἕναν ψυχισμό τραυματισμένο. Αὐτὸ τὸ «τραῦμα» ἐπιχειρεῖ ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱερά Μητρόπολις νὰ θεραπεύσει.

Ἡ ἀπώλεια τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς δὲν μπορεῖ καί δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονηθεῖ.

Μετ' εὐχῶν @ τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης

† Ὁ Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς Παντελεῆμων

† Ὁ Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς Παντελεῆμων

Φωτ. 3. Η Ραιδεστός της Ανατολικής Θράκης απελευθερώθηκε στις 19 Ιουλίου 1920, λίγες ημέρες πριν από την υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών. 28 Ιουλίου 1920. (Σημείωση 1).

Χαιρετισμός τοῦ Προέδρου τοῦ Τμήματος Ἱστορίας καὶ Ἐθνολογίας

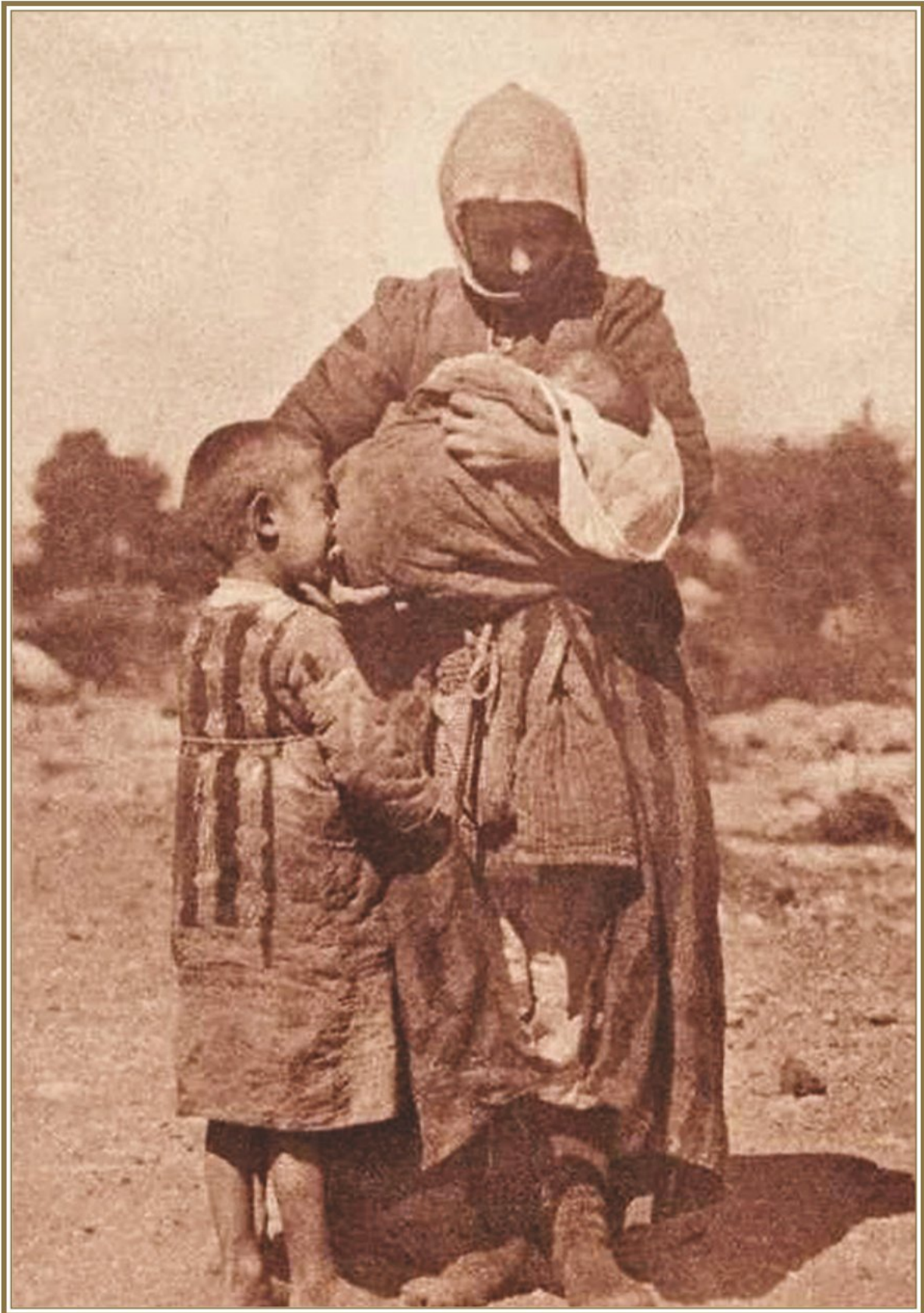
Τὸ Τμήμα Ἱστορίας καὶ Ἐθνολογίας τῆς Σχολῆς Κλασικῶν καὶ Ἀνθρωπιστικῶν Σπουδῶν τοῦ Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης συμμετέχει τόσο στὴ διοργάνωση τῆς ἔκθεσης φωτογραφίας μὲ θέμα: «Ἀπὸ τὸν Θρίαμβο καὶ τὴν Καταστροφή στὴν Ἀναγέννηση» ὅσο καὶ στὴν ἔκδοση τοῦ ἀνά χειρᾶς ὁμότιτλου καταλόγου μετὰ τὴν τιμητικὴ πρόσκληση ποὺ ἀπηύθυναν στὸ Τμήμα ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Μαρωνείας καὶ ἡ Περιφέρεια Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης.

Οἱ ἐκδηλώσεις μνήμης μὲ ἀφορμὴ τὴ συμπλήρωση 100 χρόνων ἀπὸ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφή ἀποτελοῦν μιὰ ἐρευνητικὴ πρόκληση γιὰ τοὺς ἱστορικούς, τοὺς ἀνθρωπολόγους καὶ τοὺς ἱστορικούς τῆς τέχνης, ἀφοῦ οἱ Ἑλληνορθόδοξοι πληθυσμοὶ ποὺ κατοικοῦσαν στὴ Μικρὰ Ἀσία, τὸν Πόντο καὶ τὴν Καππαδοκία, καθὼς καὶ στὴν Ἀνατολικὴ Θράκη δημιούργησαν στίς

πατρογονικὲς ἐστίες τους ἕνα ἰδιαίτερο ἦθος καὶ πολιτισμὸ, ὕλικὸ καὶ ἄυλο, μεγάλο μέρος τοῦ ὁποίου οἱ πρόσφυγες μετέφεραν στὴν Ἑλλάδα, τὴ νέα τους πατρίδα. Ἡ εὐρύτητα τοῦ πνεύματος, ἡ ἐργατικότητα καὶ τὸ ρηξικέλευστο τῶν ἀντιλήψεων ποὺ χαρακτήριζε τοὺς πρόσφυγες ἀποτέλεσαν τὴν κινητήρια δύναμη γιὰ τὴν ἀναγέννηση τοῦ καταρακωμένου ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ ἤττα Ἑλληνικοῦ Κράτους κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ μεσοπολέμου καὶ ἐξῆς.

Ὁ ἐρχομὸς τῶν προσφύγων στὴν Ἑλλάδα ἀναγέννησε τὴν κοινωνικὴ ζωὴ, ἔδωσε ὄθηση στὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη καὶ ἀναγέννησε τὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες. Τὸ τραῦμα τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς ἔγινε ἡ αἰτία γιὰ μιὰ πνευματικὴ ἐνδοσκόπηση καὶ ἀναζήτηση ταυτότητας καὶ ἐπέδρασε στὴ σκέψη καὶ στὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία τῶν λογίων, τῶν ζωγράφων καὶ τῶν γλυπτῶν τῆς λεγόμενης γενιᾶς τοῦ '30.

Καθηγητῆς Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας
Πρόεδρος τοῦ Τμήματος Ἱστορίας καὶ Ἐθνολογίας

Φωτ. 4. Συμβολική φωτογράφιση πού εικόνηζει τή μάνα τών προσφύγων. Στήν απογραφή τών προσφύγων τοῦ 1928 ἀθροίζονται στήν Ἑλλάδα 1.069.216 πρόσφυγες φυγάδες τῆς τουρκικῆς ἀθαιρεσίας. Ὁ ὀλικός ἀριθμός τών Ρωμηῶν τό 1914 ἦταν ἀνώτερος τοῦ 1.840.559. (Σημείωση 2).

Είσαγωγή

Ἡ ἐπέτειος τῆς ἑκατονταετίας τῆς Μικρασιατικῆς Ἐκστρατείας καί τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς ἔχουν μεγάλη σημασία γιά τόν Νεοέλληνα, πού δέν ἔχει προσαρμοστεῖ ἀκόμη στή νέα κατάσταση πού δημιουργήθηκε στήν Ἀνατολή τό 1922. Γι' αὐτό ἐκδόσεις σάν τήν ἀνά χειράς ἔχουν πρόσθετη σημασία, γιατί ὁ Νεοέλληνας προσαρμόζεται στήν ἀτμόσφαιρα τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἑλληνισμοῦ καί συχνά φθάνει νά θαυμάζει τήν Καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή. Ἡ σχέση μας μέ τήν Τουρκία δέν εἶναι καλή. Ἡ ἄγνοια γιά τήν Τουρκία πού ὑπάρχει στήν Ἑλλάδα εἶναι συγκρίσιμη μέ τήν ἄγνοια γιά τήν Ἑλλάδα πού ὑπάρχει στήν Τουρκία. Ἡ πολιτική ἐπιστήμη εἶναι ἀπαραίτητη γιά νά μᾶς δώσει μία εἰκόνα πού νά μή διαστρεβλώνει τήν εἰκόνα πού ἔχει ὁ ἄλλος γιά τόν ἀντίπαλό του.

Ἡ ἀνά χειράς ἐκδοση ἔχει τή φιλοδοξία νά φέρι κοντά μας τά κρίσιμα χρόνια τῆς δεκαετίας τοῦ 1910-1922. Τά χρόνια αὐτά, πού ἦταν ταραγμένα γιά ὅλο τόν κόσμο, ἡ Ἑλλάδα βρισκόταν σέ πυρετό ἀνάπτυξης καί ἐπέκτασης βασισμένες στή μεγάλη παράδοση τοῦ ἔθνους. Τότε ἐμφανίστηκε ὁ μοναδικός ἡγέτης πού γνώρισε ἡ Ἑλλάδα, ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος. Ὁ θρίαμβος τῆς Ἑλλάδας στούς Βαλκανικούς Πολέμους γέμισε αἰσιοδοξία τούς πολίτες τῆς χώρας. Τό 1915 ἡ εὐρωπαϊκή ἀναταραχή ὀδήγησε στήν ἐπίθεση τῶν Ἀγγλογάλλων στά Δαρδανέλλια. Ἡ ρήξη μεταξύ τοῦ Βασιλιᾶ Κωνσταντίνου καί τοῦ Βενιζέλου ἐκδηλώθηκε

μέ ἔνταση καί ὀδήγησε σέ ἕναν πολιτικό χωρισμό, πού κατέληξε σέ μία Ἑλλάδα δύο κρατῶν. Ἡ οὐσία τῆς διαμάχης ἦταν ἡ ἐπιμονή τοῦ Κωνσταντίνου νά ἐπιβάλλει στή χώρα τή σύνταξη μέ τίς δυνάμεις τῶν αὐτοκρατοριῶν ἀντίθετα πρός τίς δυνάμεις τῆς Ἀντάντ πού ὑποστήριζε ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος.

Μέ τή λήξη τοῦ πολέμου, τό 1918, ἡ Τουρκία ὑπέστη μία συντριπτική ἥττα. Ὁ στρατός της ἀφοπλίστηκε καί περιορίστηκε. Μόνο στά ἀνατολικά τῆς σημερινῆς Τουρκίας διατηροῦνταν κάποιες μονάδες τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. Οἱ Σύμμαχοι εἶχαν ἀποφασίσει τή διάλυση τοῦ στρατοῦ τῆς Τουρκίας καί τήν ἀποθήκευση τοῦ ὀπλισμοῦ του σέ ἀσφαλή σημεία. Ὑπῆρξε μία τάση γιά ἀπομάκρυνση τῶν Τούρκων στήν Ἀσία. Τό 1918 συνεστήθησαν οἱ Διασκεψεῖς τῶν Βερσαλλιῶν πού ἀπέβλεπαν στόν περιορισμό τῶν ἡττημένων Κεντρικῶν Δυνάμεων, ἀνάλογα μέ τίς διαθέσεις τῶν ἐχθρῶν τους. Μεταξύ τῶν Συνθηκῶν πού ὑπεγράφησαν στή Γαλλία ὑπῆρχε καί ἡ Συνθήκη τῶν Σεβρών, ἡ ὁποία κατέληξε στόν χάρτη τοῦ διαμοιρασμοῦ ἀπό τούς λαούς της σύμφωνα μέ τίς ἐπιθυμίες τῶν μειονοτήτων καί τοῦ Βενιζέλου. Ἡ Συνθήκη τῶν Σεβρών ἦταν ἐξαιρετικά εὐνοϊκή γιά τήν Ἑλλάδα. Ὡστόσο, μόλις ὑπεγράφη, δέν ἀνέλαβε κανεῖς τήν ἐφαρμογή της καί ἡ κατακτητική Τουρκία παρέμεινε κυρίαρχη τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ κατάσταση δέν ὀδηγοῦσε, παρά σέ πόλεμο μεταξύ Ἑλλάδας

καί Τουρκίας. Ο Πόλεμος ξέσπασε τό 1919 μέ απόβαση τῶν Ἑλλήνων στή Σμύρνη, ἡ ὁποία προοριζόταν γιά μητρόπολη τῆς ἑλληνικῆς Ἰωνίας. Ἡ Κωνσταντινούπολη δέν συζητήθηκε. Ἄλλά ἦταν φανερό ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἦταν ὑποψήφια γιά τήν Κωνσταντινούπολη στό ἄμεσο μέλλον. Τό 1920, παρά τήν ὑπογραφή τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν, ἡ ὁποία ἦταν ἔργο τοῦ Βενιζέλου σέ συνεργασία μέ τόν Λόυδ Τζώρτζ, ὁ Βενιζέλος ἔχασε τίς ἐκλογές. Αὐτό σήμαινε ἀναταραχή στό μαχόμενο στράτευμα καί γενική ἀπραξία. Οἱ ἐμπειρότεροι ἀξιωματικοί τοῦ Στρατοῦ ἀποστρατεύθηκαν. Τά ἱκανά στελέχη τῶν Φιλελευθέρων ἀχρηστεύθηκαν. Ἡ Ἑλλάδα ἔχασε τήν εὐκαιρία τῆς ἐκλογικῆς νίκης τοῦ Βενιζέλου, πού θά τῆς ἔδινε ὁ νέος στρατός πού δημιουργήθηκε. Ἀκολούθησε ἡ ἐξαπόλυση μεγάλων ἐπιθέσεων ἀπό τούς στρατηγούς πού ἐξακολουθοῦσαν νά ὑπηρετοῦν. Παρά τήν ἐπαγγελματική τους κατάρτηση ἀπεδείχθησαν μέ τά λάθη τους ἀρνητικούς παράγοντας.

Τό 1921 ἦταν τό ἔτος τῶν ἀποφασιστικῶν μαχῶν. Οἱ Ἕλληνες ἐπιστράτευσαν κι ἄλλες μονάδες καί αὔξησαν τό δυναμικό τους. Νίκησαν σέ δύο μεγάλες μάχες, στήν

Κιουτάχεια καί στό Ἐσκί Σεχήρ, ἀλλά δέν μπόρεσαν νά περικυκλώσουν τόν τουρκικό στρατό καί νά τόν καταστρέψουν. Ἡ ἀριθμητική ὑπεροχή τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ καί ἡ καλύτερη ποιότητα τοῦ ἐξοπλισμοῦ του δέν βοήθησαν. Τόν Αὐγούστο τοῦ ἴδιου ἔτους, οἱ Ἕλληνες ἐπιχείρησαν μία μεγάλη μάχη σέ ὄρεινό ἔδαφος καί βράχους ἐνάντια σέ τρεῖς ἀμυντικές γραμμές, πού εἶχαν κατασκευάσει οἱ Τοῦρκοι γιά νά προστατεύσουν τήν πρωτεύουσά τους, τήν Ἄγκυρα. Ὁ Ἑλληνικός Στρατός ἦταν ὁ μεγαλύτερος καί ἰσχυρότερος στρατός πού ἀπέστειλε ἡ Ἑλλάδα σέ ὑπερπόντια ἐκστρατεία: ἦταν ἡ *Μάχη τοῦ Σαγγαρίου*.

Τό μέτωπο παρέμεινε ἀδρανές. Οἱ Τοῦρκοι ἐπιχείρησαν ἐπίθεση τό 1922. Ἡ πίεση πέτυχε νά διασπάσει τό ἑλληνικό μέτωπο στήν περιοχή τοῦ Ἄφιόν Καραχισάρ. Ὁ πόλεμος ἔληξε μέ τή νίκη τῆς Τουρκίας, ὅπως αὐτή ἀποτυπώνεται στή Συνθήκη τῆς Δωζάνης.

Ἐκτοτε ἡ Τουρκία ἀντιμετωπίζεται ἀπό τήν Ἑλλάδα μέ μία ἀδιέξοδη πολιτική κατευνασμοῦ μέ ὀλέθριες συνέπειες στήν πολιτική θέση καί στόν ψυχισμό τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Κατάλογος τῆς ἔκθεσης

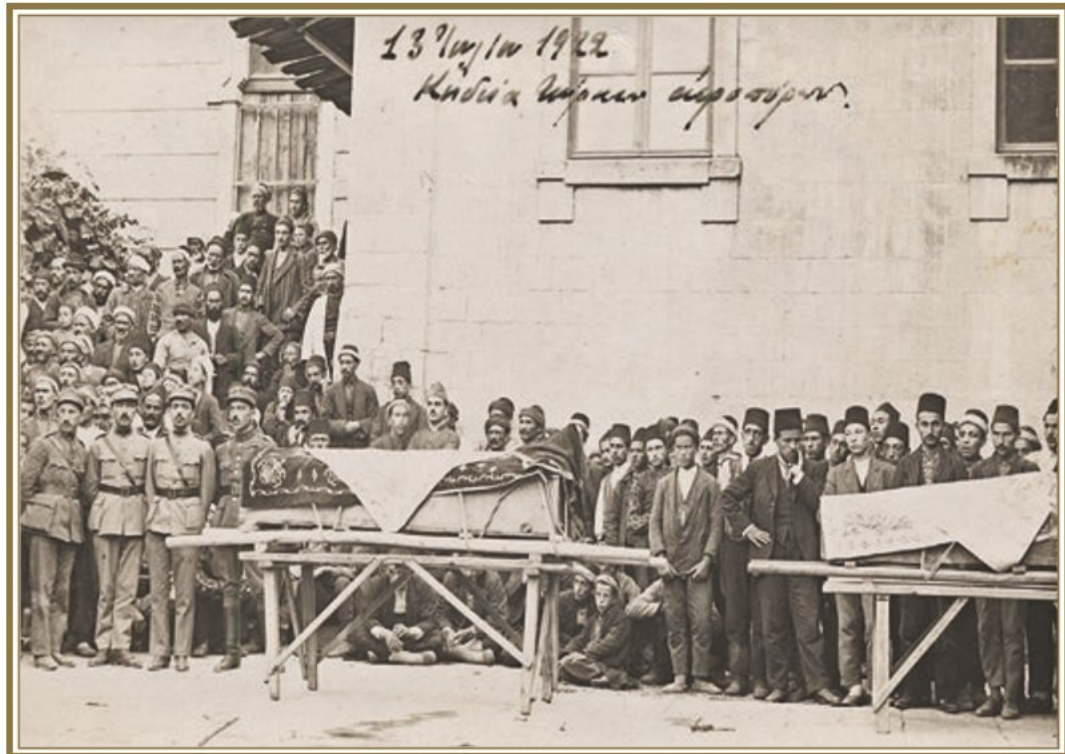
Φωτ. 5. Τό Ἀρρεναγωγεῖο τῆς Ραιδεστοῦ τό 1906. Τό Ἀρρεναγωγεῖο τῆς Ραιδεστοῦ κατασκευάστηκε μέ δωρεά τοῦ ἐμπόρου Γεωργιάδη γιά νά στεγασθεῖ τό Ἑλληνικό Σχολεῖο Ἀρρένων. Κατά τό 1904 στό Ἀρρεναγωγεῖο φοιτοῦσαν περισσότεροι ἀπό 400 μαθητές μέ 7 δασκάλους.

Φωτ. 6. Τό Παρθεναγωγείο τῆς Ραιδεστοῦ, τό 1906. Τό Παρθεναγωγείο τῆς Ραιδεστοῦ κατασκευάστηκε μέ δωρεά τοῦ ἐμπόρου Θεοδωρίδη, στή μνήμη τῆς θυγατέρας του Ἰφιγένειας, καί γι' αὐτό ἀναφέρεται καί ὡς Ἰφιγένειον Παρθεναγωγεῖον καί στεγάστηκε τό σχολεῖο τῶν κοριτσιῶν. Κατά τό ἔτος 1904 στό Παρθεναγωγεῖο ὑπῆρχαν περίπου 150 μαθητές καί 4 δάσκαλοι.

Φωτ. 7. Ἕλληνες μαθητές στήν Ἄγκυρα, 1914.

Φωτ. 76. Η κηδεία των δύο Τούρκων αεροπόρων που σκοτώθηκαν στο Άφιόν Καραχισάρ. Το αεροπλάνο διενεργούσε βομβαρδισμό και καταρρίφθηκε από τους Έλληνες. Οι δύο Τούρκοι αεροπόροι σκοτώθηκαν. Η κηδεία τους έγινε με όλες τις αρμόζουσες τιμές από τις ελληνικές αρχές. 1921. (Συλλογή του Δ. Σταυρίτη)

Φωτ. 77. Τούρκοι υποκλέπτουν τις ελληνικές επικοινωνίες κατά τη μάχη του Άφιόν Καραχισάρ. Αύγουστος 1922.

Φωτ. 78. Κήρυγμα στρατιωτικού ιερέα στην παράταξη τής 12ης Μεραρχίας.
 Η 12η Μεραρχία κατευθύνεται προς τά πεδία τών μαχών. Μάιος 1921.

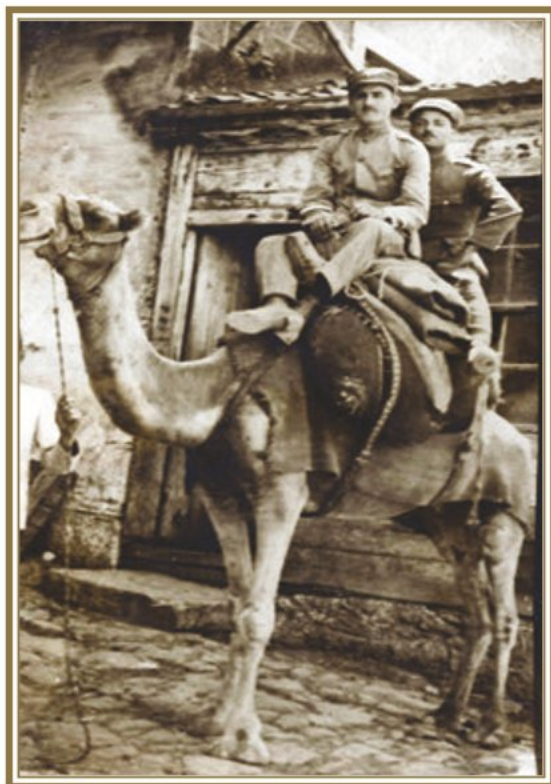
Φωτ. 79. Άγνωστη μονάδα υπό τή διοίκηση του Στρατηγού Γεωργίου Κονδύλη,
 ό έπονομαζόμενος Κεραυνός. Ό Γ. Κονδύλης διακρίνεται δεξιά.
 (Συλλογή του Κων. Παπακωνσταντίνου)

Φωτ. 140. Αναμνηστική φωτογραφία στρατιώτη.

Φωτ. 141. Αναμνηστική φωτογραφία στρατιώτη από τό Άφιόν Καραχισάρ. 1921.

Φωτ. 142. Αναμνηστική φωτογραφία στρατιωτών πάνω σε καμήλα.

Φωτ. 143. Αναμνηστική φωτογραφία στρατιωτών σε χαλαρές ώρες.

Φωτ. 144. Αναμνηστική φωτογραφία στρατιωτών από τό Έσκι Σεχέρ. 21 Οκτωβρίου 1921.

Φωτ. 145. Αναμνηστική φωτογραφία στρατιωτών από τό Έσκι Σεχέρ. 1921.

Φωτ. 146. Αναμνηστική φωτογραφία κάποιας μονάδας στρατιωτών στη Μικρά Άσία. 1921.

ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ Α. ΜΑΥΡΙΔΗ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΕΥΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΡΙΑΜΒΟ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ –ΜΙΑ
ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ
ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ
ΕΡΓΑΣΤΗΚΑΝ ΚΑΙ ΜΟΧΘΗΣΑΝ ΟΙ ΔΗΜΗΤΡΗΣ Α.
ΜΑΥΡΙΔΗΣ ΚΑΙ ΕΥΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΠΟΥΛΟΥ ΠΟΥ
ΕΓΡΑΨΑΝ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ, ΕΠΕΛΕΞΑΝ ΤΙΣ ΦΩΤΟΓΡΑ-
ΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ Δ.Α. ΜΑΥΡΙΔΗ ΚΑΙ ΕΚΑ-
ΝΑΝ ΤΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΠΟΥ ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ «ΜΕΛΙΣΣΑ» ΣΤΗΝ ΑΣΠΡΟΒΑΛ-
ΤΑ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ. Η ΕΚΤΥΠΩΣΗ
ΕΓΙΝΕ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΒΕΛΒΕΤ 115 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ.

Έκδόσεις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς

1. Δημήτρης Ἀ. Μαυρίδης: Ἡ ἐγκατάλειψη τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1922, Κομοτηνὴ 2019.
2. Παντελεήμων, Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς: Ἱερὰ Μονὴ Παναγίας Βαθυρρύακος, Κομοτηνὴ 2018.
3. Παρακλητικὸς Κανὼν εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, Κομοτηνὴ 2018.
4. Γιάννης Μενεσίδης: Ἀγιορείτικα σχήματα καὶ χρώματα, ἐπιμέλεια: Γ. Χρ. Τσιγάρας, Κομοτηνὴ 2018.
5. Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας (ἐπιμ.): Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρῦσανθος Φιλιππίδης ὁ ἀπὸ Τραπεζοῦντος, Πρακτικὰ Ἐπιστημονικῆς Διημερίδας, Κομοτηνὴ 2018.
6. Ἑλπίδα Κ. Βόγλη, Ἡ 14^η Μαΐου τῆς Κομοτηνῆς ἕναν αἰῶνα μετὰ..., Κομοτηνὴ 2020.
7. Δημήτριος Ἄντ. Κουντουράκης: Παπίκιον Ὅρος καὶ ἰβηρικὴ ἀριστοκρατία τοῦ Βυζαντίου. Ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἡ Μαρία ἡ Ἄλανη καὶ ὁ Γρηγόριος Πακουριανός, Κομοτηνὴ 2021.
8. Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας (ἐπιμ.), Ὁ Μητροπολίτης Μαρωνείας Κωνστάντιος καὶ ἡ προσφορά του στὸν Ἀγῶνα τοῦ 1821, Κομοτηνὴ 2021.
9. Δημήτρης Ἀ. Μαυρίδης: Ἀπὸ τὸν Θρίαμβο στὴν Καταστροφή, 100 χρόνια ἀπὸ τὴ Μικρασιατικὴ Ἐκστρατεία καὶ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφή, Κομοτηνὴ, 2022.

Μετά τό τέλος τοῦ Μεγάλου Πολέμου ἡ ἀφήγηση τῆς Μεγάλης Ἰδέας περ-
νάει μέ τή Συνθήκη τῶν Σεβρῶν στήν πραγματοποίησή της. Αυτό ὀδηγεῖ σέ
ὀλοκληρωτικό πόλεμο μεταξύ Ἑλλάδος καί Νέας Τουρκίας. Μετά τήν ἤττα
τῆς Ἑλλάδος τό 1922, ἡ Μεγάλη Ἰδέα παίρνει μία μορφή πού εἶναι ἀπωθητι-
κή. Σήμερα ὁ μέσος Ἕλληνας ἀγνοεῖ τά γεγονότα, τά ὁποῖα ἔσυραν τήν Ἑλ-
λάδα στήν προσπάθεια πραγματοποίησης τῆς Μεγάλης Ἰδέας. Τό θέμα ἔχει
ἕναν τραγικό χαρακτῆρα ἄν θέσουμε τούς πληθυσμούς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας
στή ζυγαριά. Ἡ ἐξίσωση δέν βγαίνει. Τό θέμα εἶναι τόσο σοβαρό, ἀλλά μέχρι
τόρα εἰκόνες δίνουν μόνο μία φαντασιακή διάσταση. Οἱ λίγες φωτογραφίες
πού σώθηκαν ἀπό τήν περίοδο 1919-1922 παρουσιάζονται ἐδῶ κατά μεγάλο
τμήμα τους. Οἱ περισσότερες φωτογραφίες τῆς συλλογῆς βρίσκονται ἐδῶ καί
δέν ἔχουν παρουσιαστεῖ πρῖν, οὔτε στόν ἀρχικό τόμο. Τό βιβλίό ἀποτελεῖ
λοιπόν, συμπληρωματικό τόμο-κατάλογο στήν ἐκδοση τῆς Ἱερᾶς Μητρο-
πόλεως Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς τοῦ συγγραφέα Δ. Ἀ. Μαυρίδη: Ἀπό τόν
Θρίαμβο στήν Καταστροφή - 100 χρόνια ἀπό τή Μικρασιατική Ἐκστρατεία
καί τή Μικρασιατική Καταστροφή, πού ἐκδόθηκε πρόσφατα στήν Κομοτη-
νή. Στό ἀνά χεῖρας βιβλίό ἀποθησαυρίζονται φωτογραφίες τῆς ἐκθεσης στήν
Κομοτηνή, ἔχουμε δηλαδή στή διάθεσή μας μέ τίς ἐκδόσεις αὐτές, πάνω ἀπό
700 φωτογραφίες, περισσότερες τῶν ὁποίων εἶναι ἀνέκδοτες.